National Library of Israel

Doar Hayom - דאר היום, 31.12.1926, page 6

מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

הואיל וכדי וצער ההריון — כמאמר הבריות — הוא כ"כ גדול הבה ואספרה קצת כאן כיצד לומדים הגויים בארצנו את שפתנו ה ע ב ר י ת.

מסתמא קראתם בכל העתונים ע"א הספר „המתרגם החדש", שהופיע בארצנו ללמוד השפה העברית-הערבית, מעשה ידיו להתפאר של אחד מבני דורנו, והנה נתגלגל הספר הזה לידי בהשתדלות אחד מתלמידי.

ומה אמר לכם רבותי ? — לאחר שדפדפתי בו קצת מצאתי ב"ה חמר להכין מטעמים לתלמידי במשך חודש שלם. ואם אמר לספר לכם את כל המעלות הטובות לא הכיל היריעה ויהי קצר המצע מהשתרע, וע"כ סומך אני בזה על עדותו של המחבר גופא המעיד בשער הספר בעצמו : „הוא הספר היותר טוב בלשון זו וטוב מאד לילדים, בנים או בנות טובתו באה למקום מעלה". והמעלה הכי חשובה, לדעתי, היא שאין כאן חלילה הבדל דת ומין.

ואני רק אוסיף מצדי ואמליץ על הספר הזה, במקרא הידוע : לא בא כבשם הזה : הפך ביה והפך ביה דכלה ביה, ואפילו מ„חלב הצפרים" ממש !

אמרתי : תזכה נא גם נפשם השוקקה של תלמידי לטעם מעט מיערת הדבש הבא ממקור בני דודנו, מקור וואטאני באמת, והארנה עיניהם כראות כי לשון הקדש של אחינו הבוכרים השואלים : „שכל בהמה יש ?" או על מטת גבר בבית החולים כידוע, וכיוצא בזה — הרי היא כאין וכאפס כנגד העברית הקלאסית שזכה אותנו המתרגם החדש.

ומחמת שלא טוב לאכל דבש הרבה, אעלה לכם רק על קצה המזלג, רק פנינים אחדות שדליתי בים הגדול והרחב הזה. ואנקט בשבילכם רק את הצמוקים מעל החלה, כדרך שעושים הקונדסים הקטנים בפורים.

והיות שאין מוקדם ומאוחר בתורה, נחל הפעם דיקא מן הסוף, כלומר מחלק המכתבים, (דף ס"ט), או כמו שכותב המתרגם בעצמו : „פ ת י ח ת המכתבים", לא חלילה מפני שפותחים שם מכתבים אלא מפני התרגום המקורי בערבית : „ב א ב א ל ר ס א י ל" ; צרור של מכתבים אחד מקרא בערבית ואחד תרגום בלשוננו.

והרני מוסר בזה לדוגמא מכתב „מבן אל אביו", כדי שילמדו תלמידי הבנים לכתוב מכתבים לאביהם וזו לשונו ממש :

„אבי ה קר !"

„אני מתכבד בזה להודע לכבודו שאמי מצאה חן בעיניה כי אכנס לבית הספר פלוני, ואני בחייך אשתדל להיות תלמיד חרוץ ;כל תקותי היא שתבקש תמיד שאהיה תלמיד טוב והרוץ.

תשאר לבנך

ב נ ד".

זהו רבותי, התרגום ה מ ד ו י ק של המכתב בערבית, כנראה, ששכח הגוי המתרגם שלנו את מאמר חז"ל : „המתרגם פסוק בצורתו הרי זה בדאי".

ואם ישנם בקרבכם רבותי, — ובודאי ישנם רבים : — שהם מחפשים משרות במשרדי הממשלה, הריני מציע לפניכם את נוסח המכתב שמצאתי (דף ע"ז) בזו הלשון :

„לכבוד ראש משרד 13.

אני מתכבד להודיע לפניכם כי אני אחד מאלו שגמרו בת-הספר וקבלו תעודת תלמודים ואני קראתי בעתון הממשלה ומצאתי מקום פנוי... מהרתי להגיש את תעודתי ומקוה כי תקבלו אותי עם המקובלים בשביל הבחינה

ועל החתום :

ה כ ו ת ב".

בטוח אני, שמכתב בקשה כ ז ה, יוכל להכנים את הכותב ישר אל הממשלה, אלא שלא דיק המתרגם בלשונו הפעם ולא פירש היכן מצא „מקום פנוי" בשלש נקודות, אם בעתון גופא או במקום אחר?...

ואם בכ"ז לא ישיג הכותב חלילה משרה, הרי יזכהו הקב"ה לכהפ"ח בבריה-מילה ויהיה את נפשו להזמין את מכריו וקרוביו לשמחה זו, ע"כ דאג המתרגם גם לזה והכין מכתב „הזמנה לברית מילה", שהנני מוסר לכם ככתבו וכלשונו בבקשה לרשם לפניכם לזכרון, ולשעת-הצרך, והלואי שלא תצטרכו לזה:

„אחרי שליחת הקדוש ברוך-הוא כבודו מוזמן לברית המילה של בנינו הנולד לנו.

הברית מילה תהיה ביום . . . לחדש . . . כבודו מוזמן כמו כן אל רוחת הערב וזאת תהיה שמחתנו.

ואת מכבדנו נכבד.

ה מ ז מ י ן."

וכאן נתעוררו אצלי דיקא שאלות אחדות:

ראשית, מפני מה הקדים המתרגם את ההזמנה לברית מילה לפני ההזמנה לחתונה ולחופה? והשנית — וזהו העיקר! — לא ברור לנו למדי אם הקב"ה הוא כאן השולח או המשולח? ושלישית: האם מצא המתרגם את ההוספה „את מכבדנו נכבד" בהזמנה של מאה-שערים או פשוט מלשון: „התכבדו מכובדים?"

ועכשיו — ח י ד ה אחת, שמצאתי בין המכתבים (דף ע"ח) ושעליכם תלמידי ותלמידותי לפתרה ולשלח את הפתרון לשעורי הבא.

„הקדמת פלוני ראש משרד... וזה אני עבדתי את המשרד הזה זמן של.... מספר שנים. ועכשיו כבדה על עבודתי מסבת אבקש... ובכל זאת את אשר תצוה אעשה"

פ ל ו נ י.

יכול אני לערב לכם, רבותי, כי גם אתם וגם המחבר ואפילו החכם לוהמן בעצמו לא תוכלו לפתר את הדידה הזו, וע"כ אגלה אני לכם את הסוד, שנודע לי, כמובן, מתוך המקור הערבי: אין זו חידה ולא מכתב לבקשת משרה ולא חלילה לפטורין אלא פשוט, מכתב לבקשת הוספה...

ואולם עצתי אמונה לתלמידי הנייטיבס הזקוקים להוספה, שיחד עם ה„מכתב" הזה יצרפו גם את פתרון החידה, כדי שיבין המנהל, ויהיו לבכם סמוך ובטוח שאם רק „נייטיבס" אתם ל א תקבלו הוספה, כנהוג...

* * *

ואם עברית אין כאן, הרי „חכמות" יש כאן וגם „דרושים", זאת אומרת: פ ת ג מ י ם בעברית, ולא „חכמות" סתם ולא פתגמי מאמר בעתון, אלא מאמרי חכמים, שהתלמידים לומדים אותם. ומחמת שאתם, תלמידי היקרים, כלכם חכמים וכל ה„דרושים" אינם דרושים לכם ואינכם זקוקים ב"ה גם ל„חכמות" בני-דודנו, ע"כ אמסר לכם בזה לדוגמא רק שתים מהן, ודי לחכימא שכמותכם ברמיזא:

„צריך לבן אדם הוא טוב שיהיה מעט רע".

ומחמת שאי-אפשר להבחין כאן בין „טוב לרע", אזלתי לרישא דקרא, כלומר אל המקור הערבי, פירוש אונקלוס, ומצאתי שם שני פתגמים אחרים בערבית, שפירושם הוא זה:

א) רוצים אנו באיש משכיל, שאין בו פגם.

ב) היש אוד בוער בלי עשן?

מכאן ראיה, שהמתרגם הוא בקי גם בשפה הערבית וגם בשפה העברית...

ואם מעט לכם זה, הרי לכם עוד „פנינה" — מהרזות ממש לגרגרות המתרגם.

„אני מתפלא לא שקינא בהינו עבדים".

גם אני מתפלא והושר אני רק בבחור-הזעצער, שהוא חמד לו לצין, בדרכו, והכנים „חזק" כדבעי בכל הצדדים, בכל הדפים והשורות, המלים והאותיות, לרבות המספרים שבלכל אותם.

וכיצד מברכים ביום-טוב? — לא „מועדים לשמחה" ולא „יום-טוב שלום" שלא יכל לזכר בע"פ אפילו הד"ר אידר בזמנו, אלא: „חג אשר", מלשון בני-דודנו „עידון סעידון" במלעיל. ועל זה הדרך מברכים גם לכבוד החתונה לא חלילה מזל-טוב וסימן-טוב אלא פשוט: „חתונת אשר", מלשון: „קארין סעיד" בערבית.

והספר השבושי הזה הוא בבחינת מועט המחזיק את המרובה, ויש בו ב"ה גם עצות טובות לבריאות גופא, היגינה בלע"ז, דרך משל: „לא תאכל דבר נהרס (דף לז), כלומר: אל תאכל דבר שהוא קשה לעכול, כמו לכישל העברית „הנהרסת" של המתרגם, ולעומת זה אכבד אתכם בפרות קלים כמו למשל: „מנדלינה" (דף מ"ד), במקום מנדרינה, כדרך שה„שקצים" הקטנים מכריזים בשוק „מנדלינה!" — כנראה, השתתפו גם הם בתרגום הספר!

— וגם „בנאנס" (דף 45), מחמת שזה „תוף ברי" (דף ל"ב), ז"א ט י ב ו ב ר י א לגוף.

ואגב אורחא, נכנס גם לחדר ה„יושנה" (חדר השנה), ואעפ"י שהמתרגם הוא חדש הריהו מחזיר עטרה ל„יושנה", ושם לאור ה„אלקטריק" (דף נג) נכע ב ט ר ו מ ב י ל, כידוע, ואולם איך כתוב שם בדף י"ט? -- „מסביק"! כלומר: מספיק. ומחמת שהמחבר מתנצל ב„אזהרותיו", רצונו בודאי לומר ב ה ע ר ו ת י ו בסוף הספר, הריני גומר. ויתר דברי ה„חכמות" והשבושים הלא הם כתובים בגוף הספר עד היום הזה.

* * *

ומכיון שאנו עוסקים בבלשנות ובידיעת שפתנו העברית אצל הגויים, אספרה לכם מעשה קטן, בדיחה ממש, אבל עובדה אמתית, ב„גויים" שלנו;

מעשה בגברת אחת, אשת אחד הפקידים החרוצים בקרן הקיימת, ששאלה בחברה פרטית בלשונה, כלומר בגרמנית טהורה, את השאלה הזו:

— „אינני יודעת מפני מה הכל מתחיל כאן במלה Peter (פטר):

בית-הכרם Peter-kerem (פטר-כרם, בלשונה).

בית-הספר Peter Sefer (פטר-ספר).

בית-הכסא Peter kissen פטר כסא).

* * *

פגשתי ברחובות ת"א את אחד ממכרי ותלמידי, אדם בעל-כרם ונכסים בעיר העבריה הראשונה שלנו, ושאלתיו לשלומו ולמצבו כנהוג.

— „עסק ביש!" — ענה לי בתנועת ידו — הפסדתי ביום אחד שלש מאות פונט!

— כיצד?

— פשוט מאד! — ענה הדובר בי — לפני שנה בקשתי לקנות מגרש ידוע בת"א והצעתי חמשת אלפים פונט טבין ותקילין ולא מכרו לי, והנה אתמול קניתי אותו באלף ושלש מאות פונט...

— נו? — שאלתי אותו בתמיה — הלא ה ר ו ו ח ת בעסק זה כמדומני 3700 לירות? והיכן הוא ההפסד שלך?

— אינך מבין ר' עזמות! — ענה בפנים צוחקות ובהנאה יתרה מחכמתו — לו הכיתי עד היום הייתי יכול לקנותו רק ב א ל ף פונטים...

* *

ומחמת שתלמידי זה הוא תלמיד-חכם (וכי מי מתלמידי אינו ת"ח?), רצה להפטר מרבו מתוך דברי הלכה ושאל ממני חידה סתומה ומשולשת זו:

מנין ש ה ס ו ח ר בת"א נמשל עכשיו לרבי מגור, לבעל שם טוב ולאברהם אבינו?

הוא שואל והוא משיב מניה וביה:

הרבי מגור צם תעניות — וגם הוא כך;

הבעל-שם-טוב חי בנסים — וגם הוא כך;

אברהם אבינו לא שלם שטרות — וגם הוא אינו משלם...

והוספתי לתלמידי זה מצדי, כי לא רק הסוחר מת"א כן, אלא מכל ארבע ארצות הקדש, ו„הפרוטסטים" הרצים למאות ולאלפים מן הבנקים יוכיחו!...

* * *

ועדיין אומרים כי יש משבר בת"א!

ואלי דבר יגונב, כי שם בת"א ברחוב ה ס, יוחג בליל שבת-קדש זו ברב פאר והדר חג ראש-השנה של ה ג ו י י ם ואחב"י המוזמנים יאמרו כלם לפני המטרוניתא הגדולה: א ש ת ח י ל מי ימצא?...

וגם המועדון שלנו בת"א ידליק, כנראה, לכבוד „יום טוב" ש ל ה ם את ה„מנורה" ויהיה „ליהודים"...

וזוכר אני מעשה באחד ממנהיגינו הגדולים, שבא לארץ לפני 20 שנה, והזמין את ידידיו בירושלם בכרטיסים גרמנים לכבוד ה„סילוסטר אבנד" (חג הלידה).

ההיסתוריה שלנו חוזרת על עצמה, ועדיין שואלים הסופרים בעתונות שלנו: „לאן?"....

ואלולי דמסתפינא מפני „מכתב למערכת" רחמנא ליצלן, הייתי מספר לכם עוד עובדות ומעשים יפים אחרים כאלה, אלא שעוד חזון למועד...

* *

ואיידי דאתינא להכי, נימא מילתא גם בענין ה„פולמוס" כ נ ג ד י בעתון „ההגון".

באחד משעורי הקודמים מסרתי לכם, פרטים, כדרכי, תלמידי היקרים, ממשתה ה„תה" שערך „קרן היסוד" לעתונאים וספרתי לכם גם ע"א הנאומים והדרשות של סופרינו ועתונאינו. וכשהגיע תורו של ר' בנימין כתבתי שהוא אידיאליסט, כולמר „אידיאליסטן" גדול, לידוע, ואינו נוקף אצבע בספרות אלא לשם שמים, ו„ברית שלום" ו„אוצר ירושלם" ושאר אוצרות הישוב הלא יוכיחו! וסיימתי את דברי במעשה שהיה: פתח בקומפלימנטים לקרן-היסוד כשעיניו מטייפין לקרן-הקיימת, לקיים מה שנאמר: אחז בזה וגם מזה אל תנח ידך.

מה עשה ר' בנימין? הלך ועשה, כדרכו, מעשה מערים ומערבב בקלפים. הבליע בשתיקה מה שנכתב בדבר „אוצר ירושלם" ושאר האוצרות והוציא לרשות הרבים רק את „ברית השלום" ויצא בהכחשה גמורה בכל העתונים שאינו נהנה מ„ברית שלום", אלא אדרבה, מוכיח הוא עוד מכיסו...

והנה אעפ"י שהוא עבדקן למעלה מג' טפחים ויש לו ב"ה כל הסמנים המובהקים, אעפ"כ איני חושב אותו לשוטה כ"כ גדול, שיתחבר את עצמו ל„ברית שלום", מקום שהוא רחוק משכר כמו „הועד הלאומי", מחמת שיהודי כמוהו נזקק דוקא לקרן היסוד, שיש בה י ס ו ד...

ואמנם נבואתי נתקיימה, אעפ"י שאין בי סמני נבואה, והקומפליכנטים שעשה אז למנהלי קרן היסוד, כאשר כתבתי מראש, הגיעו למטרתם ולמחוז חפצם מיד. והנה בשבוע זה נכנסתי למכון פסטור, עליתי על המדרגות בישיבה של מעלה וראיתי את האידיאליסט שהוא מטייל במשרדו ויש לו כבר „אופים" שלם בקרן היסוד (יכחיש נא גם את זה!). כי מנין יוכל אדם בישראל לבנות שני בתים בא"י, אחד בת"א מהקרן-הקימת והשני בבית-הכרם מקרן-היסוד?

ויודע אני יהודי וסופר גדול באמת, שהקדיש את עטו למאמרי תעמולה לטובת הקרן הלאומית שלנו, והוא שלח את כל השיקים שלו, שיקים שמנים של עשרות פונטים, להסתדרות הציונית בלונדון באמרו כי אסור לו ליהנות מפרי עבודתו לציון. ואולם הסופר ההוא היה במחילה תמים גדול, פיליטוניסטן ו„ברחן החצר" של הרצל בשעתו, שלא ידע חכמות ולא היו לו „אופים" לא בקרן היסוד ולא בקרן-הקימת, אלא ששמו היה — ז נ ג - ו י ל. ומאמרו של הסופר דלידנסקי בעתון „הדואר" האמריקאי ע"א זנגויל הלא יוכיח!

ולאחר שקראתי את מכתבו של בן-שמי, נזכרתי במעשה שהיה בלונדון.

איש היה בעיר הבירה והמעטירה ושמו י ע ב ץ ב ל פ ו ר, ומפני „מעשיו הטובים" נידון למאסר לכל ימי חייו. החלו כל יתר ה„בלפורים" שבלונדון לחשוש לשמם הטוב, מה עשה בלפור האסיר היושב בהר-נדיא? מרב חוצפתו וגסות-רוחו הלך ופרסם מודעה בעתוני לונדון, להוי ידוע לכל באי-עולם כי ליעבץ בלפור זה היושב בבית האסורים אין שום „אידנטיפקציה" עם א ר ט ו ר ב ל פ ו ר, שהיה אז ראש הוזרה באנגליה.

גם בר-נש זה שבעירנו הכריז ברבים שאין לו שום „אידנטיפיקציה עמי, ובצדק: עזמות שמי, והוא — [illegible]. כשמו כן הוא...

* * *

וכדי לסיים בכי טוב והגון דוקא, רוצה אני למסר לכם „טלגרמה" מוזרה שמצאתי לא בלבנה אלא ב„הארץ" ברגע זה, בשעת פתחי את הגליון:

ציר טורקי בפקין

ק ו ש ט א 28. — הממשלה החליטה למנות ציר ביאפאן.

כנראה, שמזמן המהפכות והרעידות הגדולות בארצות המזרח הרחוק, נעשתה מהפכה „הגונה" גם על כדור הארץ ובירת כינה, כלומר פקין, העתיקה את מקומה ואוותה לה למושב ביאפאן.

* * *

ועיקר העיקרים שכחתי: ביום חמשי זה עברתי לפני הכשרת-הישוב וראיתי מחנה שלם של אחב"י, יהודים בעלי פאות וזקנים ויהודיות צעירות מעוטפות בשלים, נגשתי אליהם ונודע לי כי באו מ„נחלת יעקב" בנעריהם ובזקניהם כדי לעשות הפגנה יהודית כנגד „הרבי" שלהם בענין הקרקעות.

יש אומרים כי ה„חאליאסטרה" הזו הופיעה תמול ושלשם על במת התיאטרון עם „שבתאי צבי" ועשו הפגנה אצל מוחמד הרביעי.

אגב שמענו מפי הגבורים ה„ספרדים" של התיאטרון מתל-אביב, שרצו ל„החניע את המלח", כלומר: להכניע את המלך...

ובינתים יצינו את ה„הוגנטים", כלומר את ה„הוגנטים" ביום השלישי הבעל"ט, לכבוד המשבר...

עזמות